Rättsfallssamlingen

DOMSTOLENS DOM (första avdelningen)

den 14 juni 2017*

”Begäran om förhandsavgörande — Konsumentskydd — Alternativa tvistlösningsförfaranden (ATF) — Direktiv 2008/52/EG — Direktiv 2013/11/EU — Artikel 3.2 — Konsumenter har gjort invändning i ett förfarande för betalningsföreläggande som inletts av ett kreditinstitut — Rätt till domstolsprövning — Nationell bestämmelse enligt vilken det är obligatoriskt att genomföra ett medlingsförfarande — Skyldighet att låta sig företrädas av en advokat — Villkor för att talan vid domstol ska upptas till prövning”

I mål C-75/16,

angående en begäran om förhandsavgörande enligt artikel 267 FEUF, framställd av Tribunale Ordinario di Verona (domstol i första instans i Verona, Italien) genom beslut av den 28 januari 2016, som inkom till domstolen den 10 februari 2016, i målet

**Livio Menini,**

**Maria Antonia Rampanelli**

mot

**Banco Popolare Società Cooperativa,**

meddelar

DOMSTOLEN (första avdelningen)

sammansatt av avdelningsordföranden R. Silva de Lapuerta (referent) samt domarna E. Regan, J.-C. Bonichot, C.G. Fernlund och S. Rodin,

generaladvokat: H. Saugmandsgaard Øe,

justitiesekreterare: handläggaren R. Schiano,

efter det skriftliga förfarandet och förhandlingen den 24 november 2016,

med beaktande av de yttranden som avgetts av:

— Italiens regering, genom G. Palmieri, i egenskap av ombud, biträdd av D. Del Gaizo, avvocato dello Stato,

— Tysklands regering, genom M. Hellmann och T. Henze, båda i egenskap av ombud,

* Rättegångsspråk: italienska.

— Europeiska kommissionen, genom E. Montaguti, C. Valero och M. Wilderspin, samtliga i egenskap av ombud,

och efter att den 16 februari 2017 ha hört generaladvokatens förslag till avgörande,

följande

## Dom

1 Begäran om förhandsavgörande avser tolkningen av Europaparlamentets och rådets direktiv 2013/11/EU av den 21 maj 2013 om alternativ tvistlösning vid konsumenttvister och om ändring av förordning (EG) nr 2006/2004 och direktiv 2009/22/EG (direktivet om alternativ tvistlösning) (EUT L 165, 2013, s. 63) och av Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/52/EG av den 21 maj 2008 om vissa aspekter på medling på privaträttens område (EUT L 136, 2008, s. 3).

2 Begäran har framställts i ett mål mellan å ena sidan Livio Menini och Maria Antonia Rampanelli och å andra sidan Banco Popolare **Società Cooperativa**. Målet gäller betalning av debetsaldo på ett bankonto i Livio Meninis och Maria Antonia Rampanellis namn hos Banco Popolare, med anledning av en löpande kredit som de beviljats av Banco Popolare.

### Tillämpliga bestämmelser

#### *Unionsrätt*

#### *Direktiv 2008/52*

3 I skälen 8 och 13 i direktiv 2008/52 anges följande:

”(8) Bestämmelserna i detta direktiv bör enbart tillämpas på medling i gränsöverskridande tvister, men ingenting bör hindra medlemsstaterna från att tillämpa sådana bestämmelser även på interna medlingsförfaranden.

…

(13) Den medling som föreskrivs i detta direktiv bör vara frivillig i den meningen att parterna själva ansvarar för förfarandet och får organisera det som de vill och avsluta det när som helst. …”

4 I artikel 1 i samma direktiv föreskrivs följande:

”1. Syftet med detta direktiv är att underlätta tillgången till alternativ tvistlösning och att främja uppgörelser i godo genom att uppmuntra användningen av medling och genom att säkra ett väl avvägt samspel mellan medling och domstolsförfaranden.

2. Detta direktiv ska tillämpas på gränsöverskridande tvister på privaträttens område med undantag för sådana rättigheter och skyldigheter som parterna inte förfogar över enligt relevant tillämplig lagstiftning. Det omfattar särskilt inte skattefrågor, tullfrågor och förvaltningsrättsliga frågor eller statens ansvar för handlingar eller underlåtenhet vid utövandet av offentliga maktbefogenheter (’*acta jure imperii*’).

…”

5 I artikel 2.1 i direktivet föreskrivs följande:

”I detta direktiv avses med gränsöverskridande tvist en tvist vid vilken minst en av parterna har sin hemvist eller vanliga vistelseort i en annan medlemsstat än den som en annan part har den dag då

a) parterna enas om att använda medling efter det att en tvist har uppstått,

b) medling beslutas av domstol,

c) en skyldighet att använda medling uppkommer enligt nationell lagstiftning, eller

d) en uppmaning enligt artikel 5 riktas till parterna.”

6 I artikel 3 a i samma direktiv definieras vad som avses med medling såsom ett strukturerat förfarande, oavsett beteckning, genom vilket två eller flera parter i en tvist på egen hand frivilligt försöker nå en överenskommelse om lösning av tvisten med hjälp av en medlare. Förfarandet kan inledas av parterna, eller föreslås eller beslutas av domstol eller föreskrivas enligt en medlemsstats lagstiftning.

7 I artikel 5.2 i direktiv 2008/52 föreskrivs följande:

”Detta direktiv påverkar inte tillämpningen av nationell lagstiftning enligt vilken medling är obligatorisk eller förenad med fördelar eller sanktioner, oavsett om detta gäller före eller efter det att ett domstolsförfarande har inletts, under förutsättning att sådan lagstiftning inte hindrar parterna från att utöva sin rätt till domstolsprövning.”

### *Direktiv 2013/11*

8 Skälen 16, 19 och 45 i direktiv 2013/11 har följande lydelse:

”(16) … Direktivet bör gälla för konsumenters klagomål mot näringsidkare. Det bör inte gälla för näringsidkares klagomål mot konsumenter eller tvister mellan näringsidkare. Det bör dock inte hindra medlemsstaterna från att anta eller bibehålla bestämmelser om förfaranden för lösning av sådana tvister utanför domstol.

…

(19) Vissa befintliga unionsrättsakter innehåller redan bestämmelser om alternativ tvistlösning. Av rättssäkerhetsskäl bör det föreskrivas att detta direktiv ska ha företräde vid konflikter, om inte någonting annat uttryckligen föreskrivs. I synnerhet bör detta direktiv inte påverka tillämpningen av [direktiv 2008/52], vilket redan fastställer en ram för medlingssystem på unionsnivå för gränsöverskridande tvister, utan att det direktivets tillämpning på interna medlingssystem hindras. Det här direktivet är avsett att tillämpas övergripande på alla typer av alternativ tvistlösning, inbegripet de alternativa tvistlösningsförfaranden som omfattas av [direktiv 2008/52].

…

(45) Rätten till ett effektivt rättsmedel och rätten till en rättvis rättegång är grundläggande rättigheter som föreskrivs i artikel 47 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna. Därför bör alternativa tvistlösningsförfaranden inte syfta till att ersätta domstolsförfaranden och bör inte frånta konsumenter eller näringsidkare rätten att söka rättelse inför en domstol. Detta direktiv bör inte hindra parterna från att utöva sin rätt till domstolsprövning. I fall där en tvist inte kunde lösas genom ett visst förfarande för alternativ tvistlösning vars resultat inte är

bindande, bör parterna inte därefter hindras från att inleda rättsliga förfaranden rörande tvisten. Medlemsstaterna bör själva få välja lämpliga medel för att uppnå detta mål. De bör ha möjlighet att bland annat föreskriva att talefrister och preskriptionstider inte löper ut under ett alternativt tvistlösningsförfarande.”

9 Artikel 1 i samma direktiv har följande lydelse:

”Syftet med detta direktiv är att uppnå en hög konsumentskyddsnivå och att därigenom bidra till en välfungerande inre marknad genom att säkerställa att konsumenter på frivillig grund kan lämna in klagomål mot näringsidkare till organ som erbjuder oberoende, opartiska, öppna, effektiva, snabba och rättvisa alternativa tvistlösningsförfaranden. Detta direktiv påverkar inte tillämpningen av nationell lagstiftning som gör näringsidkarnas medverkan i sådana förfaranden obligatorisk, förutsatt att sådan lagstiftning inte hindrar parterna från att utöva sin rätt till domstolsprövning.”

10 I artikel 3 i samma direktiv föreskrivs följande:

”1. Om en bestämmelse i detta direktiv strider mot en bestämmelse som fastställs i en annan unionsrättsakt som rör prövningsförfaranden utanför domstol som inleds av en konsument mot en näringsidkare, ska bestämmelsen i detta direktiv ha företräde, om inte något annat föreskrivs i detta direktiv.

2. Detta direktiv ska inte påverka tillämpningen av [direktiv 2008/52].

…”

11 Artikel 4 i samma direktiv har följande lydelse:

”1. I detta direktiv gäller följande definitioner:

*a)* *konsument*: fysisk person som agerar för ändamål som faller utanför den egna närings- eller yrkesverksamheten.

*b)* *näringsidkare*: fysisk person eller juridisk person, privatägd eller offentligägd, som agerar för ändamål som faller inom ramen för den egna närings- eller yrkesverksamheten samt varje person som agerar i dennes namn eller för dennes räkning.

*c)* *köpeavtal*: varje avtal där näringsidkaren överlåter eller åtar sig att överlåta äganderätten till en vara till konsumenten och där konsumenten betalar eller åtar sig att betala priset för denna, inbegripet avtal vari både varor och tjänster ingår.

*d)* *tjänsteavtal*: varje avtal som inte är ett köpeavtal, där näringsidkaren tillhandahåller eller åtar sig att tillhandahålla en tjänst till konsumenten och där konsumenten betalar eller åtar sig att betala priset för denna.

*e)* *inhemsk tvist*: avtalstvist som uppstår på grund av ett köpe- eller tjänsteavtal, om konsumenten vid tidpunkten för beställningen av varorna eller tjänsterna är bosatt i samma medlemsstat som den där näringsidkaren är etablerad.

*f)* *gränsöverskridande tvist*: avtalstvist som uppstår på grund av ett köpe- eller tjänsteavtal, om konsumenten vid tidpunkten för beställningen av varorna eller tjänsterna är bosatt i en annan medlemsstat än den medlemsstat där näringsidkaren är etablerad.

*g)* *alternativt tvistlösningsförfarande*: ett förfarande enligt artikel 2, som motsvarar kraven i detta direktiv och genomförs av ett alternativt tvistlösningsorgan.

*h)* *alternativt tvistlösningsorgan*: varje organ, oavsett beteckning, som är varaktigt inrättat och erbjuder tvistlösning genom ett alternativt tvistlösningsförfarande och som är förtecknat i enlighet med artikel 20.2.

*i)* *behörig myndighet*: varje offentlig myndighet som utses av en medlemsstat vid tillämpning av detta direktiv och inrättas på nationell, regional eller lokal nivå.

2. En näringsidkare är etablerad

— om näringsidkaren är en fysisk person, där denne bedriver sin verksamhet,

— om näringsidkaren är ett företag eller en annan juridisk person eller en sammanslutning av fysiska eller juridiska personer, där näringsidkaren har sitt säte, sitt huvudkontor eller sin verksamhet, inklusive en filial, agentur eller annan etablering.

3. Ett alternativt tvistlösningsorgan är inrättat

— om det drivs av en fysisk person, på den plats där alternativ tvistlösning genomförs,

— om organet drivs av en juridisk person eller en sammanslutning av fysiska eller juridiska personer, på den plats där den juridiska personen eller sammanslutningen av fysiska eller juridiska personer bedriver alternativ tvistlösning eller har sitt säte,

— om det drivs av en myndighet eller ett annat offentligt organ, på den plats där myndigheten eller det offentliga organet har sitt säte.”

12 Artikel 8 i direktiv 2013/11 har följande lydelse:

”Medlemsstaterna ska se till att alternativa tvistlösningsförfaranden är effektiva och uppfyller följande krav:

a) Det alternativa tvistlösningsförfarandet är tillgängligt och lätt att få tillgång till både online och offline för båda parter, oberoende av var de befinner sig.

b) Parterna har tillgång till förfarandet utan att behöva företrädas av en advokat eller ett juridiskt ombud, men förfarandet ska inte frånta parterna rätten till oberoende rådgivning eller till att när som helst under förfarandet låta sig företrädas eller bistås av tredje man.

c) Det alternativa tvistlösningsförfarandet är kostnadsfritt eller tillgängligt mot en symbolisk avgift för konsumenterna.

…”

13 I artikel 9 i samma direktiv föreskrivs följande:

”1. Medlemsstaterna ska se till att följande gäller vid alternativa tvistlösningsförfaranden:

…

b) Parterna informeras om att de inte är skyldiga att låta sig företrädas av ett juridiskt ombud, men får söka oberoende rådgivning eller låta sig företrädas eller bistås av tredje man när som helst under förfarandet.

…

2. Vid alternativa tvistlösningsförfaranden som syftar till att lösa en tvist genom att en lösning föreslås, ska medlemsstaterna se till att följande gäller.

a) Parterna tillåts dra sig ur förfarandet när som helst om de är missnöjda med förfarandets resultat eller gång. De ska informeras om denna rätt innan förfarandet inleds. Om nationella bestämmelser föreskriver obligatorisk medverkan i alternativa tvistlösningsförfaranden för näringsidkaren, ska denna punkt enbart vara tillämplig på konsumenten.

…

3. När de alternativa tvistlösningsförfarandena i enlighet med nationell rätt fastställer att resultatet av förfarandet blir bindande för näringsidkaren så snart konsumenten har godtagit den föreslagna lösningen, ska artikel 9.2 tolkas så att den är tillämplig endast på konsumenten.”

14 I artikel 12 i nämnda direktiv föreskrivs följande:

”1. Medlemsstaterna ska säkerställa att parter som i syfte att söka lösa en tvist anlitar alternativa tvistlösningsförfaranden vilkas resultat inte är bindande, inte senare förhindras att inleda ett domstolsförfarande i förhållande till tvisten genom att talefristerna eller preskriptionstiderna löper ut under det alternativa tvistlösningsförfarandet.

2. Punkt 1 ska inte påverka bestämmelserna om talefrister och preskriptionstider i internationella överenskommelser som medlemsstaterna är part i.”

### *Italiensk rätt*

15 Genom artikel 4.3 i decreto legislativo n. 28 Attuazione dell’articolo 60 della legge 18 giugno 2009, n. 69, in materia di mediazione finalizzata alla conciliazione delle controversie civili e commerciali (lagstiftningsdekret nr 28 om genomförande av artikel 60 i lag nr 69, av den 18 juni 2009, om medling i syfte att lösa privaträttsliga tvister, av den 4 mars 2010 (GURI no 53, av den 5 mars 2010, s. 1) (nedan kallat lagstiftningsdekret nr 28/2010) införlivas direktiv 2008/52 med italiensk rätt. Nämnda artikel, i den lydelse som är tillämplig i tidsmässigt hänseende, lyder som följer:

”I samband med att en advokat åtar sig ett uppdrag ska denne upplysa klienten om möjligheten att använda sig av medlingsförfarande enligt förevarande dekret och om avgiftslättnaderna enligt artiklarna 17 och 20. Advokaten ska dessutom upplysa klienten om de fall där genomförandet av medlingsförfarandet är ett villkor för att talan ska kunna väckas vid domstol. Upplysningen ska lämnas på ett tydligt sätt och skriftligen. Vid åsidosättande av upplysningsplikten kan avtalet mellan advokaten och klienten ogiltigförklaras. …”

16 Artikel 5 i lagstiftningsdekret nr 28/2010 har följande lydelse:

”…

1-bis. Den som avser att väcka talan i domstol angående en tvist som rör … försäkringsavtal, bankavtal och finansiella avtal, är skyldig att med hjälp av sin advokat först inleda ett sådant medlingsförfarande som anges i detta dekret eller ett förlikningsförfarande i enlighet med lagstiftningsdekret nr 179 av den 8 oktober 2007 eller ett sådant förfarande som införts med tillämpning av artikel 128-bis i den konsoliderade lagstiftningen på bank- och kreditområdet som anges i lagstiftningsdekret nr 385 av den 1 september 1993, i senare ändrad lydelse, för de områden som regleras där. Genomförandet av medlingsförfarandet är ett villkor för att talan ska kunna väckas i domstol. …

…

2-bis. När genomförandet av medlingsförfarandet är ett villkor för att talan ska kunna väckas vid domstol anses detta villkor vara uppfyllt om det första sammanträdet inför medlaren avslutas utan att det träffas någon överenskommelse.

…

4. Punkterna 1 bis och 2 är inte tillämpliga

a) i förfaranden för betalningsföreläggande, inklusive invändningar mot dessa, fram till dess att det fattas beslut angående ansökan om interimistisk verkställighet och uppskov därmed,

…”

17 Artikel 8 i nämnda lagdekret har följande lydelse:

”1. När det framställs en begäran om medling, utser den ansvariga personen inom organet en medlare och fastställer ett datum för det första sammanträdet med parterna som måste hållas inom trettio dagar räknat från det datum när begäran lämnades in. Begäran liksom datum för det första sammanträdet ska delges motparten på ett sätt som är lämpligt för att säkerställa mottagande, inklusive av den sökande. Vid det första sammanträdet och efterföljande sammanträden fram till förfarandets slut ska parterna delta i närvaro av advokat. …

…

4-bis. Om en part utan giltigt skäl har underlåtit att delta i ett obligatoriskt medlingsförfarande får domstolen enligt artikel 116.2 i civilprocesslagen i det påföljande domstolsförfarandet beakta detta såsom bevisning. Domstolen förpliktar den part som har ingett svaromål som, i de fall som anges i artikel 5, utan giltigt skäl har underlåtit att delta i förfarandet att betala ett belopp till statskassan motsvarande ansökningsavgiften för domstolsförfarandet.

…”

18 Genom decreto legislativo n. 130 Attuazione della direttiva 2013/11/UE sulla risoluzione alternativa delle controversie dei consumatori, che modifica il regolamento (CE) n. 2006/2004 e la direttiva 2009/22/CE (lagstiftningsdekret nr 130 om införlivande av direktiv 2013/11/EU om alternativ tvistlösning vid konsumenttvister och om ändring av förordning (EG) nr 2006/2004 och direktiv 2009/22/EG), av den 4 augusti 2015 (GURI nr 191, av den 19 augusti 2015, nedan kallat lagstiftningsdekret nr 130/2015) infördes i decreto legislativo n. 206, recante Codice del consumo (lagstiftningsdekret nr 206 om konsumentlag), av den 6 september 2005 (GURI nr 235, av den 8 oktober 2005, nedan kallad konsumentlagen), en avdelning II-bis med rubriken ”Alternativ tvistlösning”. Artikel 141 i nämnda lag i dess lydelse enligt lagstiftningsdekret nr 130/2015 ingår i denna nya avdelning och har följande lydelse:

”…

4. Bestämmelserna i förevarande avdelning tillämpas även på frivilliga alternativa tvistlösningsförfaranden, inklusive elektroniska sådana, för att lösa inhemska och gränsöverskridande tvister mellan konsumenter och näringsidkare som är bosatta respektive etablerade i Europeiska unionen inom ramen för vilka det alternativa tvistlösningsorganet föreslår parterna en lösning eller sammanför parterna i syfte att underlätta en uppgörelse i godo, och i synnerhet på dels de medlingsorgan för behandling av konsumentärenden som är inskrivna i den särskilda förteckningen enligt artikel 16.2 och 16.4 i [lagstiftningsdekret nr 28/2010], dels övriga alternativa tvistlösningsorgan

som är inrättade eller inskrivna i de förteckningar som förs och övervakas av myndigheterna i punkt 1 i, efter kontroll av att villkoren för att de ska kunna anordnas är uppfyllda och att de liksom förfarandena är förenliga med bestämmelserna under denna rubrik. …

…

6. Vad som föreskrivs ovan ska inte påverka följande bestämmelser som föreskriver obligatoriska alternativa tvistlösningsförfaranden:

a) artikel 5.1-bis i [lagstiftningsdekret nr 28/2010], som reglerar de fall där genomförandet av medlingsförfarandet i syfte att nå förlikning i tvister på privaträttens område är ett villkor för att talan ska kunna väckas vid domstol.

…”

## Målet vid den nationella domstolen och tolkningsfrågorna

19 Banco Popolare (nedan kallad Banco Popolare eller banken) har beviljat Livio Menini och Maria Antonia Rampanelli en löpande bankkredit i enlighet med tre successiva avtal. Syftet med krediten var att ge kredittagarna möjlighet att förvärva aktier, bland annat aktier som Banco Popolare själv eller andra företag som banken är ägare till har emitterat.

20 Den 15 juni 2015 erhöll Banco Popolare ett betalningsföreläggande gentemot Livio Menini och Maria Antonia Rampanelli avseende ett belopp på 991 848,21 euro. Beloppet motsvarade enligt banken det saldo som återstod att erlägga enligt ett avtal om en löpande bankkredit med pantförskrivning som ingicks den 16 juli 2009. Livio Menini och Maria Antonia Rampanelli har invänt mot betalningsföreläggandet och samtidigt ansökt om uppskov med de interimistiska verkställighetsåtgärder som är kopplade härtill.

21 Den hänskjutande domstolen, Tribunale Ordinario di Verona (Domstolen i Verona, Italien) har framhållit att enligt nationell rätt kan ett sådant invändningsförfarande endast upptas till prövning om parterna först har genomfört ett medlingsförfarande enligt artikel 5.1-bis och 5.4 i lagstiftningsdekret nr 28/2010. Samma domstol har vidare konstaterat att det mål som är föremål för dess prövning omfattas av tillämpningsområdet för konsumentlagen i dess lydelse enligt lagstiftningsdekret nr 130/2015 varigenom direktiv 2013/11 införlivades med italiensk rätt. Livio Menini och Maria Antonia Rampanelli ska nämligen anses som konsumenter i den mening som avses i artikel 4 a i nämnda direktiv då de ingått avtal som ska betraktas som tjänsteavtal enligt artikel 4 d i samma direktiv.

22 Enligt den hänskjutande domstolen framgår det inte på ett tydligt sätt att det förhållandet att direktiv 2013/11 uttryckligen nämner direktiv 2008/52 medför att det förstnämnda direktivet avser att ge medlemsstaterna befogenhet att föreskriva ett obligatoriskt medlingsförfarande snarare än det alternativa tvistlösningsförfarande som stadgas i direktiv 2013/11 i fråga om konsumenttvister. I den mån artikel 5.2 i direktiv 2008/52 tillåter medlemsstaterna att föreskriva att medling ska ha genomförts som ett villkor för att kunna väcka talan vid domstol är detta inte en bindande föreskrift utan en valmöjlighet för medlemsstaterna.

23 Den hänskjutande domstolen anser emellertid att bestämmelserna i italiensk rätt i fråga om obligatorisk medling strider mot direktiv 2013/11. Genom nämnda direktiv införs nämligen ett enda enhetligt och harmoniserat system för tvister som inbegriper konsumenter. Systemet är bindande för medlemsstaterna såvitt gäller genomförande av den i direktivet eftersträvande målsättningen. Direktivet bör därför tillämpas även på de förfaranden som avses i direktiv 2008/52.

24 Den hänskjutande domstolen har även betonat att det faktum att artikel 9 i direktiv 2013/11 överlåter åt parterna att inte enbart välja huruvida de vill delta i ett alternativt tvistlösningsförfarande eller inte utan även ger dem rätt att när som helst dra sig ur ett sådant förfarande, medför att genomförande av ett obligatoriskt medlingsförfarande som föreskrivs i nationell rätt försätter konsumenten i en sämre situation än om förfarandet var frivilligt.

25 Det obligatoriska medlingsförfarande som föreskrivs i nationell rätt är slutligen, enligt den hänskjutande domstolen, inte förenligt med artikel 9.2 i direktiv 2013/11 då parterna, i det nationella förfarandet, inte kan dra sig ur medlingsförfarandet när som helst och villkorslöst om de är missnöjda med förfarandets resultat eller gång. De kan endast göra detta om de kan åberopa ett giltigt skäl vid äventyr att annars påföras böter som domstolen är skyldig att ådöma även om den part som sålunda avstått från medlingsförfarandet vinner bifall för sina yrkanden efter förfarandet i domstol.

26 Mot denna bakgrund beslutade Tribunale Ordinario di Verona (Domstolen i Verona) att vilandeförklara målet och ställa följande frågor till domstolen:

”1) Ska artikel 3.2 i [direktiv 2013/11], i den del där det stadgas att direktivet ’[inte ska] påverka tillämpningen av [direktiv 2008/52]’, tolkas så, att direktivet inte ska påverka de enskilda medlemsstaternas befogenhet att göra medling obligatorisk endast med avseende på de fall som inte omfattas av tillämpningsområdet för [direktiv 2013/11], det vill säga de situationer som avses i artikel 2.2 i [direktiv 2013/11], avtalstvister som uppstår på grund av andra avtal än köpe- eller tjänsteavtal samt tvister som inte omfattar konsumenter?

2) Ska artikel 1 … i [direktiv 2013/11], i den del där det bestäms att konsumenter på frivillig grund kan lämna in klagomål mot näringsidkare till särskilda alternativa tvistlösningsorgan, tolkas så, att den utgör hinder för en nationell bestämmelse enligt vilken genomförandet av medlingsförfarandet i någon av de tvister som avses i artikel 2.1 i [direktiv 2013/11] är ett villkor för att den part som betraktas som konsument ska kunna väcka talan vid domstol och under alla omständigheter för en nationell bestämmelse i vilken det stadgas dels att den konsument som deltar i medling i någon av nämnda tvister obligatoriskt ska företrädas av en advokat, och bära motsvarande kostnader, dels att parten kan avstå från att delta i medling endast om vederbörande har giltigt skäl därtill?”

## Prövning av tolkningsfrågorna

### *Upptagande till sakprövning av begäran om förhandsavgörande*

27 Den italienska och den tyska regeringen har hävdat att begäran om förhandsavgörande inte kan tas upp till sakprövning, eftersom direktiv 2013/11 inte är tillämpligt i målet vid den nationella domstolen. Den italienska regeringen har anfört att tvisten ska ses som en förlängning av ett förfarande för betalningsföreläggande som en näringsidkare inlett mot en konsument och därför faller utanför tillämpningsområdet för direktiv 2013/11. Den tyska regeringen anser för sin del att den hänskjutande domstolen inte har preciserat huruvida det medlingsförfarande som införs genom lagstiftningsdekret nr 28/2010 utgör ett alternativt tvistlösningsförfarande inför ett alternativt tvistlösningsorgan enligt de definitioner av begreppen som ges i direktiv 2013, vilket är det enda fall då direktivet är tillämpligt.

28 Enligt domstolens fasta praxis kan en begäran från en nationell domstol bara avvisas då det är uppenbart att den begärda tolkningen av unionsrätten inte har något samband med de verkliga omständigheterna eller saken i det nationella målet eller då frågorna är hypotetiska eller EU-domstolen inte har tillgång till sådana uppgifter om de faktiska eller rättsliga omständigheterna som är nödvändiga för att kunna ge ett användbart svar på de frågor som ställts till den (dom av den 14 mars 2013, Allianz Hungária Biztosító m.fl., C-32/11, EU:C:2013:160, *punkt 2*6 och där angiven rättspraxis).

29 I förevarande fall är frågan huruvida direktiv 2013/11 är tillämpligt i det nationella målet oupplösligt förbunden med de svar som ska ges på förevarande begäran om förhandsavgörande. Under dessa omständigheter är domstolen behörig att besvara begäran (se, analogt, dom av den 7 mars 2017, X och X, C-638/16 PPU, EU:C:2017:173, punkt 37 och där angiven rättspraxis).

### *Den första frågan*

30 Den hänskjutande domstolen har ställt den första frågan för att få klarhet i huruvida artikel 3.2 i direktiv 2013/11 – i den del där det stadgas att direktivet ”[inte ska] påverka” tillämpningen av direktiv 2008/52 – ska tolkas så, att det utgör hinder för nationella bestämmelser såsom dem som är aktuella i det nationella målet som föreskriver ett obligatoriskt medlingsförfarande för sådana tvister som avses i artikel 2.1 i direktiv 2013/11.

31 Domstolen erinrar om att enligt artikel 1.1 i direktiv 2008/582 syftar direktivet till att underlätta tillgången till alternativ tvistlösning och att främja uppgörelser i godo genom att uppmuntra användningen av medling. I artikel 1.2 betonas att direktivet ska tillämpas på gränsöverskridande tvister på privaträttens område, det vill säga, enligt artikel 2 i nämnda direktiv, tvister i vilka minst en av parterna har sin hemvist eller vanliga vistelseort i en annan medlemsstat än den som en annan part har sin hemvist eller vanliga vistelseort i.

32 I förevarande fall är det ostridigt att det inte rör sig om en gränsöverskridande tvist.

33 Ingenting hindrar förvisso, såsom framgår av skäl 8 i direktiv 2008/52, medlemsstaterna från att tillämpa direktivet även på interna medlingsförfaranden. Det framgår av begäran om förhandsavgörande att den italienska lagstiftaren valt att utnyttja denna möjlighet. På samma sätt erinras i skäl 19 i direktiv 2013/11 om att direktiv 2008/52 fastställer en ram för medlingssystem på unionsnivå för gränsöverskridande tvister, utan att det direktivets tillämpning på interna medlingssystem hindras.

34 Den italienska lagstiftarens val att utöka tillämpningsområdet för lagstiftningsdekret nr 28/2010 till att gälla även nationella tvister innebär, såsom generaladvokaten påpekade i punkt 60 i sitt förslag till avgörande, inte att tillämpningsområdet för direktiv 2008/52 utökas, såsom detta fastställts i artikel 1.2 häri.

35 Eftersom direktiv 2008/52 inte är tillämpligt i en tvist såsom den som är aktuell i det nationella målet är det följaktligen inte nödvändigt i förevarande mål att uttala sig om förhållandet mellan detta direktiv och direktiv 2013/11. Vad sedan gäller huruvida sistnämnda direktiv utgör hinder för nationella bestämmelser, såsom dem som är aktuella i det nationella målet, är detta just föremålet i den hänskjutande domstolens andra fråga och kommer att besvaras inom ramen för den frågan.

36 Mot denna bakgrund saknas det anledning att besvara den första frågan.

### *Den andra frågan*

37 Den hänskjutande domstolen har ställt den andra frågan för att få klarhet i huruvida direktiv 2013/11 ska tolkas så, att det utgör hinder för nationella bestämmelser, såsom dem som är aktuella i det nationella målet, som för det första föreskriver ett obligatoriskt medlingsförfarande i de tvister som avses i artikel 2.1 i direktivet såsom villkor för att kunna väcka talan avseende samma tvister, för det andra att konsumenter ska biträdas av en advokat under ett sådant medlingsförfarande och för det tredje att konsumenter endast kan dra sig ur ett sådant föregående medlingsförfarande om han eller hon visar att det föreligger ett giltigt skäl därför.

38 För att besvara frågan ska domstolen inledningsvis pröva om direktiv 2013/11 kan tillämpas på en bestämmelse såsom den som är aktuell i det nationella målet.

39 Domstolen påpekar härvidlag att enligt artikel 1 i direktiv 2013/11 syftar detta till att ge konsumenter möjlighet att på frivillig grund lämna in klagomål mot näringsidkare med användning av alternativa tvistlösningsförfaranden.

40 Direktiv 2013/11 är inte tillämpligt på alla konsumenttvister utan endast på förfaranden som uppfyller följande kumulativa villkor: för det första ska förfarandet ha inletts av en konsument mot en näringsidkare avseende avtalsförpliktelser som härrör från köpeavtal eller tjänsteavtal; för det andra ska förfarandet enligt artikel 4.1 g i direktiv 2013/11 motsvara kraven i detta direktiv, det vill säga vara oberoende, opartiskt, öppet, effektivt, snabbt och rättvist; och för det tredje ska förfarandet genomföras av ett alternativt tvistlösningsorgan, det vill säga enligt artikel 4.1 h i samma direktiv ett organ, oavsett beteckning, som är varaktigt inrättat och erbjuder tvistlösning genom ett alternativt tvistlösningsförfarande och som är förtecknat i enlighet med artikel 20.2 i direktiv 2013/11, vilken förteckning har delgetts Europeiska kommissionen.

41 För att avgöra huruvida direktiv 2013/11 är tillämpligt på ett alternativt tvistlösningsförfarande såsom det som är aktuellt i det nationella målet ska domstolen undersöka om ovanstående villkor är uppfyllda.

42 Det första villkoret – det vill säga huruvida ett alternativt tvistlösningsförfarande såsom det som är aktuellt i det nationella målet ska anses ha inletts av en konsument och inte av en näringsidkare – omfattas av den nationella domstolens bedömning och tillämpningen av respektive medlemsstats nationella rätt. Vad gäller det nationella målet ankommer det således på den hänskjutande domstolen att bedöma om en invändning mot ett betalningsföreläggande samt en ansökan om uppskov med de interimistiska verkställighetsåtgärder som är kopplade härtill utgör ett klagomål som framställts av en konsument och som är självständigt i förhållande till det förfarande för betalningsföreläggande som inletts av en kreditgivare såsom den som är aktuell i det nationella målet.

43 Vad sedan beträffar det andra och det tredje villkoret så preciseras det inte i begäran om förhandsavgörande om det medlingsförfarande som föreskrivs i italiensk lagstiftning genomförs inför ett alternativt tvistlösningsorgan i enlighet med direktiv 2013/11. På samma sätt ankommer det på den hänskjutande domstolen att bedöma om det organ som avses i artikel 141.4 i konsumentlagen i dess lydelse enligt lagstiftningsdekret nr 130/2015 är ett alternativt tvistlösningsorgan som uppfyller de villkor som föreskrivs i direktiv 2013/11 i den mån detta utgör ett villkor för att direktivet ska vara tillämpligt.

44 Med reservation för den hänskjutande domstolens prövning kan direktiv 2013/11 således tillämpas på en bestämmelse såsom den som är aktuell i det nationella målet.

45 Vad gäller den ställda frågans tre delar – och i första hand vad gäller kravet enligt artikel 5.1-bis i lagstiftningsdekret nr 28/2010 att ett medlingsförfarande ska ha genomförts för att talan avseende samma tvist ska kunna väckas – är det riktigt att det i artikel 1 första meningen i direktiv 2013/11 föreskrivs att konsumenter ”på frivillig grund” ska kunna lämna in klagomål mot näringsidkare till alternativa tvistlösningsorgan.

46 Den hänskjutande domstolen undrar härvidlag om en bokstavstolkning av nämnda artikel 1 första meningen innebär att medlemsstaterna har rätt att bibehålla ett sådant krav på att ett föregående medlingsförfarande ska ha genomförts endast för den typ av tvister som inte omfattas av direktivets tillämpningsområde.

47 Enligt fast praxis från domstolen är det dock väsentligt att vid tolkningen av en unionsbestämmelse inte bara beakta dess lydelse, utan också sammanhanget och de mål som eftersträvas med de föreskrifter som bestämmelsen ingår i (dom av den 15 oktober 2014, Hoštická m.fl., C561/13, EU:C:2014:2287, punkt 29).

48 Även om uttrycket ”på frivillig grund” används i artikel 1 första meningen i direktiv 2013/11 ska det noteras att det i bestämmelsens andra mening uttryckligen föreskrivs en möjlighet för medlemsstaterna att göra medverkan i alternativa tvistlösningsförfaranden obligatorisk, förutsatt att sådan lagstiftning inte hindrar parterna från att utöva sin rätt till domstolsprövning.

49 En dylik tolkning finner stöd i artikel 3 a i direktiv 2008/52 vari medling definieras som ett strukturerat förfarande, oavsett beteckning, genom vilket två eller flera parter i en tvist på egen hand frivilligt försöker nå en överenskommelse om lösning av tvisten med hjälp av en medlare. Förfarandet kan inledas av parterna, eller föreslås eller beslutas av domstol eller föreskrivas enligt en medlemsstats lagstiftning. I artikel 5.2 i direktiv 2008/52 föreskrivs dessutom att detta direktiv inte påverkar tillämpningen av nationell lagstiftning enligt vilken medling är obligatorisk, under förutsättning att sådan lagstiftning inte hindrar parterna från att utöva sin rätt till domstolsprövning.

50 Det följer av skäl 13 i direktiv 2008/52 att medlingens frivillighet följaktligen inte ligger i parternas frihet att använda sig av detta förfarande, utan i att ”parterna själva ansvarar för förfarandet och får organisera det som de vill och avsluta det när som helst”.

51 Vad som är viktigt är således inte huruvida medlingssystemet är obligatoriskt eller frivilligt utan att parternas rätt till domstolsprövning skyddas. Medlemsstaterna bevarar, såsom generaladvokaten påpekade i punkt 75 i sitt förslag till avgörande, sin fulla frihet att lagstifta under förutsättning att den ändamålsenliga verkan av direktiv 2013/11 iakttas.

52 Den omständigheten att det genom en nationell lagstiftning, såsom den i det nationella målet, inte endast inrättas ett alternativt tvistlösningsförfarande, utan att det dessutom föreskrivs att det är obligatoriskt att först ha tillämpat detta förfarande för att talan ska kunna väckas vid domstol, äventyrar inte förverkligandet av syftet med direktiv 2013/11 (se, analogt, dom av den 18 mars 2010, Alassini m.fl., C-317/08–C-320/08, EU:C:2010:146, punkt 45).

53 Det är ostridigt att den aktuella nationella lagstiftningen – genom att det som villkor för att kunna väcka talan inom de områden som avses i artikel 5.1-bis i lagstiftningsdekret nr 28/2010 föreskrivs att ett obligatoriskt försök till medling ska ha genomförts – innebär att ytterligare en etapp införs innan den berörde ges tillgång till domstolsprövning. Detta villkor skulle kunna stå i strid med principen om ett effektivt domstolsskydd (se, för ett liknande resonemang, dom av den 18 mars 2010, Alassini m.fl., C-317/08–C-320/08, EU:C:2010:146, punkt 62).

54 Av domstolens fasta rättspraxis framgår emellertid att de grundläggande rättigheterna inte utgör absoluta rättigheter, utan att de kan inskränkas under förutsättning att de faktiskt tillgodoser de allmänintressen som eftersträvas och att de, mot bakgrund av det eftersträvade målet, inte medför ett oproportionerligt och oacceptabelt ingrepp som påverkar själva innehållet i de på detta sätt garanterade rättigheterna (dom av den 18 mars 2010, Alassini m.fl., C-317/08–C-320/08, EU:C:2010:146, punkt 63 och där angiven rättspraxis).

55 Även om domen av den 18 mars 2010, Alassini m.fl. (C-317/08–C-320/08, EU:C:2010:146), gäller ett förlikningsförfarande kan domstolens resonemang i den domen, såsom generaladvokaten påpekade i punkt 81 i sitt förslag till avgörande, överföras på nationella bestämmelser som gör det obligatoriskt att använda sig av andra alternativa tvistlösningsförfaranden, såsom det medlingsförfarande som är aktuellt i det nationella målet.

56 Medlemsstaterna är, såsom i allt väsentligt anges i skäl 45 i direktiv 2013/11, fria att använda de medel de finner lämpliga för att säkerställa att tillgången till domstolsprövning inte hindras. Det faktum att resultatet av ett alternativt tvistlösningsförfarande inte är bindande för parterna liksom det förhållandet att preskriptionstiderna inte löper ut under ett dylikt förfarande utgör två adekvata medel bland andra för att uppnå detta syfte.

57 Vad gäller det icke-bindande resultatet av ett alternativt tvistlösningsförfarande krävs enligt artikel 9.2 a i direktiv 2013/11 att medlemsstaterna ser till att parterna har möjlighet att dra sig ur förfarandet när som helst om de är missnöjda med förfarandets resultat eller gång. Enligt artikel 9.2 b i samma direktiv gäller att efter det att ett alternativt tvistlösningsförfarande har genomförts kan en lösning endast föreslås för parterna. De kan sedan välja om de vill vägra, godta eller följa den föreslagna lösningen eller inte.

58 Även om det i artikel 9.3 i direktiv 2013/11 ges en möjlighet att i nationell lagstiftning föreskriva att resultatet av ett alternativt tvistlösningsförfarande ska vara bindande för näringsidkarna krävs det inte desto mindre att konsumenten först godtagit den föreslagna lösningen.

59 Vad gäller preskriptionstider så föreskrivs i artikel 12 i direktiv 2013/11 att medlemsstaterna ska säkerställa att parter som i syfte att söka lösa en tvist anlitar alternativa tvistlösningsförfaranden inte senare förhindras att inleda ett domstolsförfarande genom att preskriptionstiderna löper ut under det alternativa tvistlösningsförfarandet.

60 Enligt artikel 8 a i direktiv 2013/11 ska det alternativa tvistlösningsförfarandet vara tillgängligt och lätt att få tillgång till både online och offline för båda parter, oberoende av var de befinner sig.

61 Kravet att ett medlingsförfarande ska ha genomförts som villkor för att väcka talan kan vara förenligt med principen om ett effektivt domstolsskydd när förfarandet inte utmynnar i ett avgörande som är bindande för parterna, möjligheten att väcka talan vid domstol inte väsentligen fördröjs, preskriptionstiden för aktuella rättigheter avbryts under förfarandet, det inte uppkommer några – eller i vart fall inte några betydande – kostnader för parterna, i den mån som det inte endast är möjligt att få tillträde till nämnda medlingsförfarande på elektronisk väg, och det är möjligt att i undantagsfall, i en brådskande situation, vidta interimistiska åtgärder (se, för ett liknande resonemang, dom av den 18 mars 2010, Alassini m.fl., C-317/08–C-320/08, EU:C:2010:146, punkt 67).

62 Det ankommer således på den hänskjutande domstolen att kontrollera att de nationella bestämmelser som är aktuella i det nationella målet, i synnerhet artikel 5 i lagstiftningsdekret nr 28/2010 och artikel 141 i konsumentlagen i dess lydelse enligt lagstiftningsdekret nr 130/2015, inte hindrar parterna från att utöva sin rätt till domstolsprövning i enlighet med kravet i artikel 1 i direktiv 2013/11, under förutsättning att bestämmelserna uppfyller de krav som anges i föregående punkt.

63 Sett ur detta perspektiv är kravet att ett medlingsförfarande ska ha genomförts som villkor för att talan ska kunna väckas förenligt med artikel 1 i direktiv 2013/11.

64 Vad för det andra gäller konsumentens skyldighet att låta sig företrädas av en advokat för att inleda ett medlingsförfarande följer svaret på den frågan av ordalydelsen i artikel 8 b i direktiv 2013/11. Nämnda artikel behandlar förfarandets effektivitet och stadgar nämligen att medlemsstaterna ska se till att parterna har tillgång till det alternativa tvistlösningsförfarandet utan att behöva företrädas av en advokat eller ett juridiskt ombud. I artikel 9.1 b i nämnda direktiv föreskrivs dessutom att parterna ska informeras om att de inte är skyldiga att låta sig företrädas av en advokat eller ett juridiskt ombud.

65 Det får således inte krävas i nationell lagstiftning att en konsument som deltar i ett alternativt tvistlösningsförfarande måste biträdas av en advokat.

66 Vad för det tredje gäller frågan huruvida direktiv 2013/11 ska tolkas så, att det utgör hinder för en bestämmelse i nationell rätt enligt vilken konsumenter endast kan dra sig ur ett sådant föregående medlingsförfarande om han eller hon visar att det föreligger ett giltigt skäl därför, vid äventyr att annars påföras böter i ett senare domstolsförfarande, finner domstolen att en sådan begränsning inskränker parternas rätt till domstolsprövning och att den därmed strider mot det syfte som eftersträvas med direktiv 2013/11, vilket det erinras om i artikel 1 i direktivet. Om konsumenten eventuellt väljer att dra sig ur ett alternativt tvistlösningsförfarande får detta inte ha några negativa konsekvenser för vederbörande inom ramen för ett domstolsförfarande avseende den tvist som varit föremål, eller skulle varit föremål för, detta medlingsförfarande.

67 Denna bedömning stöds av ordalydelsen i artikel 9.2 a i direktiv 2013/11 enligt vilken – såvitt gäller alternativa tvistlösningsförfaranden som syftar till att lösa en tvist genom att föreslå en lösning – medlemsstaterna är skyldiga att se till att parterna tillåts dra sig ur förfarandet när som helst om de är missnöjda med förfarandets resultat eller gång.

68 I samma bestämmelse preciseras även att om nationella bestämmelser föreskriver obligatorisk medverkan i alternativa tvistlösningsförfaranden för näringsidkaren, ska konsumenten, och enbart konsumenten, fortfarande ha rätt att dra sig ur förfarandet.

69 Direktiv 2013/11 ska följaktligen tolkas så, att det strider mot en nationell bestämmelse som begränsar konsumentens rätt att dra sig ur medlingsförfarandet till enbart det fall då han eller hon visar att det föreligger ett giltigt skäl därför.

70 Domstolen påpekar emellertid att den italienska regeringen vid förhandlingen uppgav att det endast är om konsumenten underlåtit att delta i medlingsförfarandet utan att anföra något giltigt skäl som domstolen i ett senare domstolsförfarande påför vederbörande böter och inte för det fall nämnde konsument dragit sig ur medlingsförfarandet. Om detta är fallet, vilket det ankommer på den hänskjutande domstolen att pröva, utgör direktiv 2013/11 inte hinder för en nationell bestämmelse enligt vilken konsumenten endast har möjlighet att neka att delta i ett föregående medlingsförfarande om vederbörande har ett giltigt skäl därför, i den mån han eller hon kan avsluta förfarandet villkorslöst efter det första mötet med medlaren.

71 Mot denna bakgrund ska den andra frågan besvaras på följande sätt:

— Direktiv 2013/11 ska tolkas så, att det inte utgör hinder för nationella bestämmelser, såsom dem som är aktuella i det nationella målet, som föreskriver att ett medlingsförfarande ska ha genomförts i de tvister som avses i artikel 2.1 i direktivet såsom villkor för att kunna väcka talan avseende dessa tvister, under förutsättning att ett sådant krav inte hindrar parterna från att utöva sin rätt till domstolsprövning.

— Nämnda direktiv måste däremot tolkas så, att det utgör hinder för nationella bestämmelser, såsom den som är aktuell i det nationella målet, som föreskriver att konsumenter ska biträdas av en advokat under ett sådant medlingsförfarande och att konsumenter endast kan dra sig ut ett dylikt förfarande om han eller hon visar att det föreligger ett giltigt skäl därför.

**Rättegångskostnader**

72 Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i det nationella målet utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den hänskjutande domstolen att besluta om rättegångskostnaderna. De kostnader för att avge yttrande till domstolen som andra än nämnda parter har haft är inte ersättningsgilla.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (första avdelningen) följande:

**Europaparlamentets och rådets direktiv 2013/11/EU av den 21 maj 2013 om alternativ tvistlösning vid konsumenttvister och om ändring av förordning (EG) nr 2006/2004 och direktiv 2009/22/EG (direktivet om alternativ tvistlösning) ska tolkas så, att det inte utgör hinder för nationella bestämmelser, såsom dem som är aktuella i det nationella målet, som föreskriver att ett medlingsförfarande ska ha genomförts i de tvister som avses i artikel 2.1 i direktivet såsom villkor för att kunna väcka talan avseende dessa tvister, under förutsättning att ett sådant krav inte hindrar parterna från att utöva sin rätt till domstolsprövning.**

**Nämnda direktiv måste däremot tolkas så, att det utgör hinder för nationella bestämmelser, såsom den som är aktuell i det nationella målet, som föreskriver att konsumenter ska biträdas av en advokat under ett sådant medlingsförfarande och att konsumenter endast kan dra sig ut ett dylikt förfarande om han eller hon visar att det föreligger ett giltigt skäl därför.**

Underskrifter